

İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt / Vol: 6, Sayı/Issue: 5, 2017

Sayfa: 3076-3099

Received/Geliş: Accepted/Kabul:

[24-11-2017] – [23-12-2017]

Ortaöğretim Tarih Derslerinde Tarihî Filmlerin Değer Eğitiminde Kullanımı¹

Sezai ÖZTAŞ

Yrd. Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Asst Prof. Dr., Kırklareli University, Faculty of Arts and Sciences

Orcid ID: 0000-0002-1742-4200

sezaioztas@hotmail.com

Öz

Ortaöğretimdeki derslerden biri olan tarih dersleri değer eğitiminin verilebileceği önemli derslerden biridir. Günümüzde gerek dünyada gerekse ülkemizde tarih derslerinde değer eğitimine daha büyük bir önem verilmektedir. Ülkemizde yenilenen ortaöğretim tarih programlarını incelediğimizde değer eğitimine ayrı bir önem verildiği açıkça görülmektedir. Tarihî filmler değer eğitimi için önemli bir kaynaktır. Öğrencilere tarihî filmlerle değer eğitiminin kazandırılmasının öğrenciler üzerinde bırakacağı olumlu etkilerin göz ardı edilmemesi ve değer eğitiminde işlevsel olarak kullanılması önem arz etmektedir. Bu bakımdan tarih eğitiminde değer eğitimi kazandırılmasında tarihî filmlerin kullanılması son derece önemlidir. Bu çalışmanın amacı tarih eğitimi ve değerler ilişkisi üzerinde durmak ve ortaöğretimde tarihî filmler ile öğrencilere değer eğitiminin nasıl verilebileceğini ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Tarih, Tarih Eğitimi, Değer Eğitimi, Tarihî Filmler, Tarihî Filmler ve Değer Eğitimi

The Use of the Historical Films in the High School History Courses

Abstract

High school history courses can be considered one of the most important courses in which values education can be provided. Today more importance is given to values education in history courses both in our country and in the world. It can be clearly observed in our country that special attention has been given to values education in history courses in the recently restructured high school education program. Historical films are important sources for values education. Taking into consideration the positive effects on the students created by the values education through historical films and using the historical films in values education are extremely important. Therefore it is important to use historical films in history courses for values education. The aim of this study is to emphasize the relation between history education and values education and to show how to provide values education through historical films to students in high school education.

Keywords: History, History Education, Values Education, Historical Films, Historical Films and Values Education

¹ Bu çalışma 5-8 Ekim 2017 tarihlerinde Muğla'da düzenlenen International Symposium Of Education and Values'ta sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

Hızlı teknolojik gelişmelerle birlikte hızlı bir değişimin yaşandığı günümüzde değerler eğitimine daha da ihtiyaç duyulmaktadır. İyi bir değer eğitimi almamış bireyler ailelerine, çevrelerine ve insanlığa zararlı davranışlarda bulunabilmektedir. Değer eğitimi ailede kazandırılmaya başlayıp, çevre ve okul yaşantısı ile devam etmektedir. Değer eğitimi yaşam boyu devam etmesine rağmen okul planlı bir eğitimin verilmesi sebebiyle değer eğitiminde önemli bir yere sahiptir.

Değer kavramına ilişkin literatürde çok çeşitli tanımlar mevcuttur. Değer, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet (TDK, 1988, s. 345); bir varlığın ruhsal, toplumsal, ahlâksal ya da güzellik yönünden taşıdığı düşünülen yüksek ya da yararlı nitelik (Oğuzkan, 1974, s. 48); duyuşsal alan içerisinde yer alan düşünce ve eylemlerimizi etkileyen, onlara yön veren zihinsel olgular (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008, s. 71); kalıcı bir inanç (Rokeach, 1973, s. 7); bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç (Güngör, 1993, s. 18); insanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri içinde barındıran inançlar bütünü (Ulusoy ve Dilmaç, 2016, s. 16) olarak çeşitli şekillerde tanımlanmıştır.

Yukarıda görüldüğü gibi değerlerin birçok tanımı yapılmış ve sosyologlar, psikologlar, eğitimciler kendi alanlarının bakış açılarını bu tanımlara yansıtılmışlardır. Bu tanımların ortak unsurlarına bakıldığında değerlerin, insanların yaptığı “iyi”, “kötü” - “doğru”, “yanlış” davranışları etkilemesi olduğu görülmektedir (Ulusoy, 2007a, s. 28).

Değerlerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor olmak üzere üç boyutu vardır. Değerlerin bilişsel boyutu, değerlerin farkına varmayı ve kavrayarak nerede kullanacağını bilmeyi; değerlerin duyuşsal boyutu iyi kötü, olumlu olumsuz gibi yargılar ve duygusal tepkileri; psikomotor boyutu ise bilişsel ve duyuşsal yönden meydana gelen öğrenmelerin davranışlara yön vermesini kapsamaktadır. Bilişsel ve duyuşsal yönü tamamlanan değer davranışa dönüşebilir (Akbaş, 2004, s. 45).

Aydın (2003, s. 122) değerler hakkında söylenenleri şu şekilde özetlemiştir:

- İnanışlar içeren ve dolayısıyla da alışkanlıklar taşıyan olgulardır.
- Fertlerin yapıp ettiklerini rasyonelleştirip içselleştirmelerine imkân verirler.
- Genelde ilgi gösterilen, arzu edilen şeylerdir.
- Her alanla ilgilidirler ama alanların kendilerine özgü değerleri vardır.
- Farklı kaynak ve içeriklere sahip olsalar da bir biçimde sosyaldirler.

Amaç ve Yöntem

Bu çalışmanın amacı tarih eğitimi ve değerler ilişkisi üzerinde durmak, yenilenen ortaöğretim tarih programlarında değerler eğitimi ele almak ve ortaöğretimde tarihî filmler ile öğrencilere değer eğitiminin nasıl verilebileceğini ortaya koymaktır. Bu çerçevede tarihî film ile değer eğitimi etkinliği örneği yapılarak öğretmenler açısından tarih derslerinde değer eğitiminin daha somut hale getirilmesine katkı yapmakta amaçlanmıştır.

Bu çalışmada, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Değer ve değer eğitimi nedir?
- Tarih eğitiminde değerlerin yeri nedir?
- Ortaöğretim tarih programlarındaki değerler nelerdir?
- Ortaöğretim tarih derslerinde değer eğitimi tarihî filmlerin yeri nedir?
- Ortaöğretim tarih derslerinde değer eğitimi tarihî filmler nasıl kullanılabilir?

Değer Eğitimi

Değer eğitimi, değerleri öğretmek için bir girişim olup geçmişteki öğretim programlarında ahlak eğitimi ve karakter eğitimi şeklinde karşımıza çıkan değer kazandırma işleminin günümüzdeki yaygın ismidir (Keskin, 2015, s. 662). Değer eğitimi kavramı sosyal, politik, kültürel ve estetik değerleri ifade eder (Veugelers & Vedder, 2003, s. 378). Değer eğitimi, öğretim programı ve okullardaki ahlakî atmosfer vasıtasıyla, eğitimde değerlerin transferini güçlendirmeyi amaçlamaktadır (Veugelers, 2000, s. 37). Dolayısıyla öğretim programı ve okullardaki ahlakî atmosfer öğrencilerin değer gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Değerler eğitimi tarihi, dini kroniklere ve antik Yunan'da klasik filozofların çalışmalarına kadar uzanmaktadır. Tek tanrılı dinlerin kitaplarındaki kıssalarda ve bazı emirlerde birçok değer sıkça vurgulanmış ve inananlara bu değerler öğretilmek istenmiştir (Tokdemir, 2017, s. 326).

1900'lerin başından itibaren ahlak ve değer eğitiminin amaç ve yöntemleri konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Bu dönem öncesinde de okullarda karakter eğitiminin etkileri görülmüştür. Günümüzde görülen kahramanlık standartları da değer ve ahlakta önemli bir yere sahip olmuştur. Öğrencinin dil becerilerini geliştirmek, akademik başarı ve vatandaşlık bilinci vermek amacıyla değer eğitimi yapılmıştır. Değer ve ahlak eğitimi İkinci Dünya Savaşı sonrası geleneksel yöntemlerle devam etmiştir. Bu dönemde değer ve karakter üzerine fazla araştırma yapılmamıştır (Kirschenbaum, 1995, s. 3-4'ten aktaran Akbaş, 200, s. 63).

Günümüzde değer eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalara baktığımızda “*geliştirilmiş karakter eğitimi*” adıyla değerleri ve ahlaki gelişimi de kapsayıcı bir eğitim anlayışı uygulanmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu anlayışta kişisel tercihler ve bireysel değerler ön plana çıkarıldığı görülse de bu okulun sosyalleştirme görevinin ortadan kalktığı anlamına gelmez. Bu anlayış değer eğitimi, sosyal beceri eğitimi, ahlak eğitimi, vatandaşlık eğitimi gibi birbirleri ile ilintili alanları kapsayıcıdır. Toplumsal ve bireysel yaşamdaki değişim değerlerin önemini arttırmaktadır. Bu bakımdan eğitimciler, sosyal psikologlar ve psikologlar gelecekte de değerlerle ilgili çalışma yapacaklardır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008, s. 73-74).

Değer öğretiminin etkili hale getirilmesi konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Konu ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında değerlerin öğretiminde en çok kullanılan dört yaklaşımın telkin yoluyla değeri öğretmek, değer açıklamak, ahlaki muhakeme ve değer analizi olduğu görülmektedir (Akbaş, 2004; Yazıcı, 2006)

Neden Değer Eğitimi Verilmelidir?

Eğitim sürecinde bilişsel, psikomotor ve duyuşsal öğrenme alanı olmak üzere üç öğrenme alanı bulunmaktadır. Bu öğrenme alanlarından biri olan duyuşsal öğrenme alanı değerleri de içermektedir. Martin and Reigeluth (1999, s. 486)'a göre, duyuşsal eğitim; öğrencinin his, duygu, ahlak ve etik konusundaki bireysel ve sosyal gelişimini kapsamakta ve daha çok öğrencinin kişisel ve sosyal gelişimi için kullanılmaktadır (aktaran Akbaş, 2004, s. 35). Eğitimde duyuşsal boyut hem bireysel hem de toplumsal yaşam tarzı için vazgeçilmez bir boyuttur. Ayrıca duyuşsal boyutun bilişsel boyuta önemli etkileri ve katkıları da bulunmaktadır (Doğanay, 2006, s. 260).

Eğitimin genel amaçları arasında her zaman yer almasına rağmen, özelde değerlerin genelde duyuşsal özelliklerin nasıl kazandırılacağı programlarda açıklıkla belirtilmediğinden, bu alan eğitimde hep ihmal edilmiştir. Eğitim programlarında değerlerin nasıl kazandırılacağına açık ve net olarak belirtilmemesinden, okulda değer eğitiminin gerçekleşmediği sonucuna varılmamalıdır. Öğretmenlerin sınıfta ve okulda oluşturdukları kültür, neye önem verip vermedikleri, neyi iyi yada kötü olarak algıladıkları öğrenciler için örtük olarak değer eğitiminin bir parçasıdır (Doğanay, 2006, s. 257).

Okulların önemli görevi, öğrencilere açık veya örtük programlar vasıtasıyla değerleri öğretmek, öğrencileri belirlenen kurallar doğrultusunda disipline etmek, öğrencilerin ahlaki gelişimine katkıda bulunmak, öğrencilerin karakterini ve benlik algısını olumlu yönde etkilemektir. Okullarda öğrenciler bilişsel alanın yanında, insanlara karşı saygı göstermek, hoşgörülü olmak, başarılı olmak ve yardımsever olmak gibi değerleri, trafik kurallarına uymak gibi toplumsal kuralları, derslere ve öğretmenlere karşı olumlu tutum geliştirmeyi, karşılaştıkları durumlara tavır almayı öğrenirler (Akbaş, 2004, s. 29). Görüldüğü gibi okulların önemli görevlerinden biri öğrencilere değer eğitimi vermektir.

Değer eğitimi aracılığıyla öğrencilere kazandırılacak niteliklerin bir kısmı aşağıdaki gibi sıralanabilir (Demircioğlu ve Demircioğlu, 2014):

- Demokratik bireyler yetiştirmek,
- Sosyal uyumu yüksek bireyler yetiştirmek,
- Vatansever, duyarlı ve sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmek,
- Birlikte yaşama kültürüne sahip bireyler yetiştirmek,
- Ahlaklı, duyarlı ve hoşgörülü bireyler yetiştirmek,
- Adil, vicdanlı, dürüst ve merhametli bireyler yetiştirmek,
- Birbirine saygı duyan bireyler yetiştirmek.

Tarih Eğitimi ve Değerler

Tarih öğretiminin amaçlarına yönelik literatür incelendiğinde, alanın öğretimine farklı görevlerin yüklendiği görülmektedir. Tarih öğretiminin amaçlarının bilgi aktarımından bilimsel düşünme becerilerinin öğretimine kadar değişiklik arz ettiği görülmektedir (Demircioğlu, 2010, s. 66). Aşağıda tarih öğretiminin daha çok değer eğitimi ile ilişkilendirilebilecek bazı amaçlarına değinilecektir.

Geçmişten bugüne tarih öğretimine yüklenen en temel görevlerden birisi gelecek nesle geçmişin bilgisini, toplumsal değerleri ve kültürü öğretmektir. Bu amaç toplumun büyük bir kesimi tarafından tarih öğretiminin en temel amacı olarak görülmektedir (Demircioğlu, 2010, s. 66). Geçmişten günümüze kadar tarih, bireyin vatandaşlık eğitiminde önemli bir araç olarak algılanmıştır. Tarihin, vatandaşlık eğitimi kapsamında ulusal duyguların gelişmesine, insan hakları, demokrasi ve kültürel haklara saygı, kültürel kimliğin geliştirilmesi vb. gibi bir çok öğeyi seçilmiş olay ve olgularla beslediği düşünülmektedir (Dilek, 2002, s. 33).

Tarih eğitimine ilişkin beklentiler zaman zaman değişikliğe uğramıştır. Bu beklentiler, 16. yüzyıla kadar genellikle yönetici adaylarını idarecilik sanatına hazırlamakla sınırlı kalmış, bu dönemden sonra dini metinlerin yorumlanması ve klasik dillerin öğretilmesine materyal sağlamak da eklenmiştir. Fakat siyasal milliyetçiliğin yükselmesi ile birlikte tarih, bir bilimsel disiplin ve bir öğretim programı olarak okul programlarına konulmaya başlanmış ve ulusal kimliğin inşası ve iyi vatandaş yetiştirme görevlerini yüklenmiştir (Safran, 2008, s. 13-14). İlk kez okullarda okutulmaya başlandığında tarihin amacının, vatanseverlik (Dance, 1971, s. 7) duygusu kazandırmak olduğu görülmektedir.

Dance (1971, s. 1-13), tarih öğretiminin amaçlarını, *"olayların bilinmesi"*, *"anlayış ve sevgi"*, *"muhakeme yeteneği kazandırılması"*, *"sosyal görevler"*, *"müsamaha(hoşgörü)"*, *"amaçlarda benzerlikler"*, *"demokrasi"* şeklinde alt başlıklara ayırmıştır. Dance'a göre, tarih öğretiminin amacı özetle, öğrenciye

içinde yaşadığı toplumun ve bağlı olduğu grubun ve onlara borçlu olduğu ödevlerin şuurunu vermek, devrimiz problemlerine ait düşünce ve anlayışımızı derinleştirmeye ve insanlığın geçmişteki en değerli elemanlarını ayırt etmeye yardımcı olmak, geleceğin vatandaşlarını hayata hazırlamak ve ayrıca politik, ahlakî ve manevî değerleri zihinlere yerleştirmektir.

Dewey (2000, s. 43)'e göre, eğer tarih öğretiminin amacı; çocuğa sosyal hayatın değerlerini takdir ettirebilmek, insanların birbirleriyle etkili işbirliğini kolaylaştıran ve teşvik eden kuvvetleri tahayyül ettirebilmek, yardım eden ve gerileten karakter türlerini anlayabilmelerini sağlamak ise, tarihin sunulmasındaki temel nokta, tarihin hareketlendirilmesi ve dinamikleştirilmesidir.

Tarih derslerinin en önemli amacının “*çocuğu sosyal ve milli bir hayata uyum sağlatması*” olduğunu belirten Sungu (2002)'ya göre, tarih dersinin öğretiminden beklediğimiz amaçlar; sosyal hayatın ve sosyal dayanışmanın önemini göstermesi, milletin geçirdiği hayatı çocuğa öğretmekle onu millete bağlayan bağları kuvvetlendirmesi, milliyet ve yurtseverlik hislerini takviye etmesi, ahlaka etkisi ve hayatın bütün yönlerini göstermesi, çocuklarda heyecan uyandırması, çocuklarda insanî faaliyetlerin her türüne karşı yeni yeni ilgiler uyandırması, öğrencide yararlı zihni alışkanlıkları ve yetenekleri geliştirmesi, çocuğun imgelemine (muhayyilesini) eğitmesi, çocuğu inceleme ve araştırmaya alıştırmaya şeklinde kısaca özetlenebilir.

Tarih öğretiminin sosyal amaçları üzerinde duran Ferro, Blyth, Strom ve Parson gibi araştırmacılar, bu amaçlar kapsamında tarihi, bir toplumun ihtiyacı olan moral ve kültürel değerlerin kazanılması için bir araç olarak görmektedir (Dilek, 2002, s. 35).

Haydn ve diğerlerine (1997, s. 73) göre, tarih bir sosyal kontrol aracı olarak normların ve değer sistemlerinin gelecek nesle aktarılması yoluyla geçmişin yanlışlarından öğrenme ve büyük ölçüde statükoyu (mevcut durumu) korumak amacıyla öğretilir (aktaran Dilek, 2002, s. 46).

Safran (1997)'a göre, tarih dersi ile geçmişin bilgi ve inançlarının geleneksel olarak çocuklara verilmesinin üç sebebi vardır. Bunlar;

- Miras olarak tarih (Ait oldukları grubun geçmişine saygı duymalarını sağlar.)
- Ahlakî eğitim için tarih (Ahlakî kuralların yerleşmesini sağlar.)
- Günümüz dünyasını anlamak için tarih (Günümüz olaylarını kavramamıza yardımcı olur.)

Tarih öğretiminin sonucunda öğrenciden beklenen kişisel gelişimle ilgili davranışlardan değerler bilgisi ile ilgili olan amaçlar, bireyin hangi değerlere sahip olması gerektiğini önermekten ziyade, değerlerin insan davranış ve kararlarını etkilediğini, bireyin seçme fırsatının olduğunu, bu fırsatın zaman zaman kısıtlanabileceğini ve belli değerleri benimseyerek ona göre davranmanın çeşitli sonuçları olduğunu göstermektir. Burada elde edilmek

istenilen sonuç, insan ilişkilerinde değer ve değer argümanının oynadığı rolün anlaşılmasıdır (Safran, 1993).

Özalp (2000, s. 4-5), tarih öğretiminden beklenen en önemli amacın “*bireyleri kendi ulusal değerleri yanında barış, demokrasi, insan haklarına saygı ve hoşgörü gibi evrensel değerlere sahip bir biçimde eğiterek barışın egemen olduğu bir dünya yaratmak*” olduğunu belirtmektedir. Avrupa Konseyi, Rec (2001)15 No’lu Tavsiye Kararının Ekine göre, XXI. yüzyılda Avrupa’da tarih öğretiminin hedefleri aşağıdaki şekilde olmalıdır (Köymen, 2003, s. 205):

- Sorumlu ve faal vatandaşların yetiştirilmesinde ve ulusal kimlik ve hoşgörü ilkeleri ışığında, her türlü farklılığa saygı kavramının geliştirilmesinde hayati rol oynamak;
- Halklar arasındaki uzlaşma, tanıma, anlaşma ve karşılıklı güven konularında kesin etken olmak;
- Hoşgörü, karşılıklı anlaşma, insan hakları ve demokrasi gibi temel değerlerin yaygınlaştırılmasında hayati bir rol oynamak;
- Farklılıklarıyla ve hatta çatışmalı ve bazen de dramatik tarafları ile zenginleşen Avrupa’nın özgür bünyesindeki temel bölümlerden biri olmak;
- Gençlerin gelişiminde ve ilerlemesinde doğrudan rol oynayan, Avrupa’nın yapılaşmasında, insani toplumların global perspektifte barışçı bir ortamda karşılıklı anlaşma ve güven duyguları içinde gelişmelerinde, gençlerin faal katılımları görüşünü savunan bir eğitim politikasının parçası olmak;
- Özellikle hassas ve tartışmalı konularda, öğrencilerde bilgiyi eleştirel ve sorumlu bir biçimde, karşılıklı konuşma, tarihî kanıt araştırma ve çok yönlülüğü temel alan açık tartışma yollarıyla, analiz ve yorumlama yeteneklerini geliştirmeye imkân vermek;
- Avrupa vatandaşlarının ortak tarihi miraslarının yerel, bölgesel ve ulusal boyutları hakkında bilgilendirilerek kendi şahsi ve toplumsal kimliklerini güçlendirmelerine imkân vermek;
- İnsanlığa mukabil suçları engellemekte bir araç olmak.

Tarih dersi ile milletlerin siyasî, sosyal yaşantıları, gelenek, görenek, örf ve âdetleri incelenmekte, milletlerin hayatını etkileyen iyi ve kötü faktörler belirtilmektedir. Ayrıca bu ders ile öğrencilere, iyiyi yapma ve kötüyü yapmama bilinci verilerek ahlâkî değerler kazandırılmaya çalışılmaktadır (Ulusoy, 2005).

Geçmişin bilinmesi, çağdaş değerlerin daha iyi takdir edilmesine imkân sağlamaktadır. Tarih insanlarda ahlak şuurunu uyandırarak manevi değerlerin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır (Kütükoğlu, 1998, s. 4-5).

Yukarıda bahsedilen tarih öğretiminin amaçlarına ait ifadelerin dışında tarih öğretiminin amaçlarına dair daha birçok ifadeler mevcuttur. Fakat yukarıda vermiş olduğumuz tarih öğretiminin amaçlarına dair ifadeler incelendiğinde, çoğunluğunun ortak yönlerinin duyuşsal amaçlarla ilgili olduğu ve değer eğitimi verme amacının ön planda olduğu görülmektedir.

Teknolojik yeniliklerin inanılmaz hızı, geleneksel değerlerle bağlılıkların aşınması, seçmenlerin kaypaklığı, uluslararası ilişkilerdeki istikrarsızlık, zaman zaman geçmişten farklı bir dünyada yaşamakta olduğumuzun kanıtları olarak sunulmaktadır. Böyle bir dünyada, artık, bir tarih kavrayışına sahip olmanın ve tarihten dersler çıkarmanın gereksiz olduğu ileri sürülmektedir. Bu derinlemesine bir değerlendirme değildir. Aslında tarih, kolektif bellektir, insanların kendi toplumsal kimlik kavramlarını ve geleceğe ilişkin beklentilerini oluşturmalarını sağlayan deneyimlerin toplamıdır. Bu bağlamda düşünüldüğünde, tarihi umursamadığını iddia edenler bile, attıkları her adımda tarihe dayalı varsayımlar geliştirmek zorunda kalmaktadır (Tosh, 2005, s. 3-4).

Eğitim, yetiştirmek istediği kişilerin en iyi donanıma sahip olmasını istemenin yanında bireylerin en iyi karaktere ve bilince de sahip olmasını istemektedir. Ayrıca eğitim, kişilerin içinde doğup büyüdükleri toplumun değer yargılarını benimsemelerini de istemektedir. Tarih dersi bu konuda üzerine düşen görevi yerine getirmek zorundadır. Türk milli eğitim politikalarında da hedef olarak belirtilen; toplumun ihtiyacı olan bilinçli, kültürlü, değerlerine sahip, özellikle Türk milli eğitiminin amaçlarında vurgulanan hedeflere ulaşmada ve yurttaşları bu doğrultuda yetiştirme konusunda tarih dersine önemli görevler düşmektedir (Ulusoy, 2007a, s. 6).

Günümüzde tarih eğitimine ağırlıklı olarak zihinsel becerileri geliştirme görevi yüklenmiş olmasına rağmen tarih eğitimi, vatandaşlık ve değer eğitimini destekleyebilecek önemli bir alandır. Geçmişten dersler çıkarmamızı sağlayan tarih, değerlerin insanlara ulaştırılmasında önemli bir araç görevi görmektedir. Tarih derslerinde karşılaşılan olaylar ve bu olayların ortaya koyduğu değerler, hem öğrencilere yeni değerler kazandırır hem de mevcut değerleri sorgulayabilmeleri imkanını verir (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008). Geçmişte başarılı olmuş toplumlara bakıldığında, onların bu başarılarının altında yatan sebeplerden birinin değerlerine bağlılıkları olduğu görülecektir. Tarih eğitiminde değerler eğitimi, duyuşsal alanın önemli bir boyutunu oluşturmakta ve uzun soluklu bir gayret gerektirmez.

Tarih dersi geçmiş-bugün ve gelecek arasında köprü kurulmasını sağlarken, insanların hayatlarını iyi ve kötüyü de örnek göstererek şekillendirebilen bir derstir. Geçmişteki olumlu ve olumsuz tecrübeleri insanların görmelerini de sağlayan tarih dersi, bu süreçte toplumların değer yargılarını da incelemektedir. Tarih derslerinde kötü, yanlış, eksik, olumsuz gibi toplumun kabul etmek istemeyeceği olaylar da anlatılarak bireylerin doğruyu fark etmeleri ve doğrunun kıymetini bilmeleri sağlanmaktadır (Ulusoy, 2016, s. 105).

Ülkemizde tarih eğitimi ve değerler üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Alan yazın incelendiğinde, tarih eğitimi ve değerler üzerine yapılan çalışmaların önemli bir kısmının öğrencilerin ve öğretmenlerin değerler ve değerler eğitimi ile ilgili görüş ve düşüncelerinin belirlenmesi amacıyla (Köksal, 1998; Ulusoy, 2007a; Ulusoy, 2007b; Tokdemir, 2007; Tokdemir ve Artan, 2012; Enginer Özyurt, 2014; Gülmüş, 2015; Mutluer, 2015a; Mutluer, 2015c; Er ve Bayındır, 2015; Demircioğlu, Demircioğlu ve Genç, 2016; Tokdemir, 2016) yapıldığı görülmektedir.

Bu araştırmaların dışında tarih derslerinde ahlaki değerlerin aktarımında okuma parçalarının kullanılması (Ulusoy, 2005), ortaöğretimde Tarih I dersinde değer öğretiminin yeni yaklaşımlarından değer açıklama, değer analizi ve ahlâkî muhakeme yaklaşımlarının “hoşgörü” değeri anlayışının gelişiminde etkililiklerinin belirlenmesi (Gültekin, 2007), İlkçağ’da vatandaşlık eğitimi olarak tarih öğretiminin incelenmesi (Köksal, 2007), değer eğitiminde tarih dersinin yerinin ne olduğunun tespit edilmesi (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008), tarih derslerinde demokratik değerlerin kazandırılması (Güven, 2009), ağır düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği (öğretilbilir düzeyde) olan çocukların tarih konularından milli değerleri öğrenme süreci (Ulusoy ve Dilmaç, 2009), tarih eğitiminin vatandaşlık ve kimlik ile ilişkisinin incelenmesi (Pamuk ve Alabaş, 2009), yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan 9 ve 10. sınıf tarih programlarında değer aktarımı ile ilgili işleyişin yapıp yapılmadığının tespiti ve cumhuriyet döneminde kabul edilen tarih programlarında yer alan değer ifadelerinin incelenmesi (Ulusoy, 2010), tarih öğretiminde değer yaklaşımlarının açıklanması (Gültekin, 2010), değer eğitiminde Türk Dünyası bilgilerinden nasıl yararlanılabileceğinin ortaya konulabilmesi (Demircioğlu ve Demircioğlu, 2014), değer eğitiminde yaklaşımlarının açıklanması ve ortaöğretim tarih dersi öğretim programında değerlerin ortaya konması (Demirhan İşcan, 2014), tarih derslerinde değer öğretiminde hikayelerin kullanılması (Mutluer, 2015b), 2007 tarihli ortaöğretim Tarih dersi öğretim programında ve bu program uyarınca hazırlanan ders kitaplarında değerler eğitimine ne oranda yer verildiğinin tespit edilmesi (Keskin, 2015), ortaokul 8. sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde tarihî filmlerin değer öğretiminde kullanılması (Savaş, Arslan ve Türkel, 2016), tarih eğitime değer eğitimi açısından bakılarak tarih derslerinde değer eğitiminde kullanılabilecek yaklaşım ve etkinlik örneklerinin verilmesi (Demircioğlu ve Demircioğlu, 2016), tarih öğretimi ve değerler ilişkisi hakkında yapılan çalışmaların tespit edilmesi (Tokdemir, 2017) amacıyla da çalışmalar yapılmıştır.

Yenilenen Ortaöğretim Tarih Programlarında Değerler

Ülkemizde ortaöğretimde program yenileme çalışmaları gerçekleştirilmiş olup yenilenen programlara geçiş sürecinin sağlıklı yürütülebilmesi

düşüncesiyle yenilenen programlar, ortaöğretimde 2017-2018 eğitim-öğretim yılında sadece 9. sınıflarda uygulanmaya başlanmıştır.

Ortaöğretimde yer alan tarih dersleri öğretim programlarında (Ortaöğretim Tarih Dersi 9-11 Öğretim Programı, Ortaöğretim Türk Kültür ve Medeniyet Tarihi Dersi Öğretim Programı, Ortaöğretim Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı ve Ortaöğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Programı) "Değerler Eğitimi" başlığı altında değerler eğitimi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir (MEB, 2017a; MEB, 2017b; MEB, 2017c; MEB, 2017d).

Bu açıklamalarda, bireyin ulusal ve evrensel değerlere sahip olması, değerler eğitimi edinip özümsemesine bağlı olduğu, bu amaçla bireyin bilişsel olarak ahlaki değerlerin bireysel ve toplumsal hayata yapacağı olumlu etkileri fark etmesi, olumlu ve olumsuz değerleri ayırt etmesi, kuralları sorgulaması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca bireyin ahlaki değerlere önem vermesi, sahip olması ve geliştirmesi, olumlu değerlere uygun davranmaya ve değişik kültürleri tanımaya istekli olması, insanların birlikte yaşamalarını destekleyen değerleri koruma ve geliştirme konusunda sorumluluk üstlenmesi, dostça ve kardeşçe yaşamaya özen göstermesi, insanların ihtiyaçlarına duyarlı olması, duygu, düşünce ve davranışlarını kontrol edebilmesi, duyuşsal becerilerinin gelişimi ile doğrudan ilişkili olduğu belirtilmiş, değerlerin; inanışlar, tarih, aile, kültür ve içinde yaşadıkları toplum tarafından şekillendirildiği vurgulanmıştır (MEB, 2017a; MEB, 2017b; MEB, 2017c; MEB, 2017d).

Öğretim programlarıyla öğrencilere kazandırılması hedeflenen değerler on ana başlık altında toplanmıştır (Tablo 1):

Tablo 1. Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Değerler ile Bunlara İlişkin Tutum ve Davranışlar

DEĞERLER	DEĞERLERLE İLİŞKİLİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR
ADALET	Adil olma Eşit davranma Paylaşma
DOSTLUK	Diğerkâmlık Güven duyma Sadık olma Vefalı olma Yardımlaşma
DÜRÜSTLÜK	Açık ve anlaşılır olma Doğru sözlü olma Etik davranma Güvenilir olma Sözünde durma
ÖZ DENETİM	Davranışlarını kontrol etme Davranışlarının sorumluluğunu alabilme Öz güven sahibi olma

SABIR	Azimli olma Tahammül etme
SAYGI	Alçakgönüllü olma Başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma Diğer insanların kişiliklerine değer verme
SEVGİ	Aile birliğine önem verme Fedakârlık yapma
SORUMLULUK	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma
VATANSEVERLİK	Çalışkan olma Dayanışma Kurallara ve kanunlara uyma Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma Toplumunu önemseme
YARDIMSEVERLİK	Cömert olma Fedakâr olma İş birliği yapma Merhametli olma Misafirperver olma Paylaşma

(MEB, 2017a; MEB, 2017b; MEB, 2017c; MEB, 2017d)

Öğretim programlarında öğrenme öğretme sürecinin değer odaklı olması vurgulanmakta ve bununla ilgili aşağıdaki ifadeler yer verilmektedir (MEB, 2017a; MEB, 2017b; MEB, 2017c; MEB, 2017d):

Öğrenciler sınıf ortamına doğal ve içten bir merakla gelirler. Öğrenme ortamına bireysel ilgileri ve yeteneklerinin yanı sıra çeşitli kişisel ve kültürel deneyimlerini, toplumsal birikimlerini de taşırlar. Öğrenme öğretme süreci, öğrencilerin anılan bu zenginlik ve farklılıkları dikkate alınarak kendilerini rahat ve güvende hissetmelerini sağlayan, olumlu his ve deneyimler kazanmalarını destekleyen, kendilerini ve başkalarını anlamalarına yardımcı olan, açık fikirliliği ve sorgulamayı besleyen, toplumsal bilinçlerini geliştiren bir usul ve üslupla yapılandırılmalıdır.

Öğrencilerin toplumsal ve evrensel değerleri keşfetmelerine fırsat sağlayan, değerleri benimseyerek tutum ve davranışa dönüştürmelerini destekleyen bir öğrenme öğretme ortamı

oluşturulmalıdır. Bu ortamda öğretmen rehber olmalı, değerler eğitiminin sınıfla sınırlı kalmaması ve kalıcı olabilmesi için sınıf, okul ve aile iş birliği çerçevesinde aktif rol üstlenmelidir.

Öğrenme öğretme sürecinde değerlerin aktarılmasında, tutum ve davranışa dönüştürülmesinde aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi istenmektedir (MEB, 2017a; MEB, 2017b; MEB, 2017c; MEB, 2017d):

- Değer eğitimi, öğretim programlarındaki ifadelerden fazlasıdır.
- Değerler, konu anlatımı şeklinde aktarılmamalı ve öğretim programı kazanımlarından kopuk olmamalıdır.
- Öğrencilerin kendilerini güvende hissedecekleri, destekleyici bir öğrenme ortamı oluşturulmalıdır.
- Değerler aktarılırken bütüncül bir bakış açısı benimsenmelidir.

Değer Eğitiminde Tarihî Filmlerin Kullanımı

Tarih eğitimi toplumların değerlerinin genç nesillere aktarılmasını sağlamaya imkan vermektedir. Tarih eğitiminde kullanılan araçlardan birçoğu (biyografi, film, hikaye, karikatür, roman, şiir vb.) değer eğitimi için önemli birer kaynaktır. Öğretmenlerin bu araçları sınıf ortamında etkili kullanmaları öğrencilerin değer eğitimi kazanmalarında önem arz etmektedir. Bu bağlamda tarih derslerinde değer eğitiminde kullanılabilecek araçlardan biri de tarihî filmlerdir.

Filmler, üretildikleri toplumların değer yargılarını içlerinde barındırdıklarından kolektif belleğin inşasında son derece etkili bir araçtır. Bir toplumun tarihî birikimi ile oluşan değer yargıları, tarihî filmler içerisinde sınıf ortamında öğrencilere etkili bir şekilde aktarılabilir. Çünkü tarihî filmler öğrencileri etkileyebilmekte, onlarda davranış değişikliğine sebep olabilmektedir. Bu bakımdan tarihî filmler değer kazanımında etkili olarak kullanılabilecek bir araçtır.

Günümüzde öğretmenler ve öğrencilerin, 20. yüzyıla özgü bir tarih malzemesi olan hareketli görüntüleri daha bilinçli kullanmalarının öğretilmesi gerekliliği (Chansel, 2003) üzerinde önemle durulmaktadır. Sturma (1997) tarihî filmlerin değerler ve davranışlar üzerinde derin etkisi olduğunu, Phillips (2003) filmlerin değişim, kronoloji, benzerlik ve farklılık, motivasyon ile ilgili fırsatlar sunduğunu, Birkök (2008) bir toplumsallaştırma aracı olarak filmlerin kullanılabileceğini, Russell & Waters (2010) ise filmler ile vatandaşlık konularının etkin bir biçimde öğretilebileceğini vurgulamıştır. Birçok öğretmen, filmleri ve televizyon programlarını kullanırken, öğrencilerin, sosyal ve kültürel değerleri de analiz etmelerini istemektedir (O'Connor, 1987). Yapılan araştırmalar da tarih derslerinde tarihî filmlerin kullanılmasının başarıyı artırdığını göstermektedir (Öztaş, 2007; Arslan, 2008). Görüldüğü üzere yapılan çalışmalar filmlerin değer eğitimini desteklediğini ortaya koymaktadır.

Albert Bandura'nın sosyal öğrenme kuramına göre bireyler model olarak öğrenirler (Bacanlı, 2002). Ortaöğretim çağındaki öğrencilerin bir gruba aidiyet ve model alma eğilimleri yüksektir. Bu çağıdaki öğrenciler, sadece etrafında gördükleri kişiler vasıtasıyla değil izledikleri karakterler vasıtasıyla da model olarak özdeşim kurabilir. Öğrencilere model teşkil etmesini düşündüğümüz kişilerin hayatları tarihî filmlerle verilebilir. Bu kişiler üzerinden verilebilecek değerlerin, anlatımdan ziyade tarihî filmler vasıtasıyla gösterilmesi daha etkili olabilir. Çünkü öğrencinin tarihî filmde ilgili kişi üzerinden bizzat gördüğü değerleri özümsemesi ve bunlarla empati yapabilmesi daha kolay olacaktır.

Birinci Dünya Savaşı'nda ve Milli Mücadele sürecinde Atatürk'ün ve kahraman komutanların kahramanlıkları vatanseverlik değeri çerçevesinde ele alınarak, bu mücadeleleri ele alan tarihî film ve belgeseller seyrettirilip, etkinlikler yaptırılabilir. Ayrıca Kurtuluş Savaşı sırasında yaşanan Türk halkının eşine az rastlanır kahramanlık örneklerinin sergilendiği olaylar ortaöğretimde kazandırılması istenen fedakârlık, yardımlaşma, bağımsızlık vb. değerlerle doludur. Örneğin bu süreçte uygulanmaya çalışılan Tekâlif-i Milliye Emirleri dayanışmanın en güzel örneklerinden biridir. Bu süreçleri ele alan *Ateşten Günler* (1987), *Kurtuluş* (1994), *Yaban* (1996) *Cumhuriyet* (1998) vb. tarihî filmler ilgili değerleri içeren sahnelerle doludur.

Tarihî filmler konusunun geçtiği dönemin sosyal ve kültürel havasını yansıtması, dönemin değer yargılarını yansıtması, dönemin olaylarını görmemizi sağlaması açısından son derece önemli bir araçtır. Bilindiği gibi filmlerde görsellik ön plandadır. Bu durum izleyici kitlesinin değerleri daha kolay bir şekilde edinebilmesine ve içselleştirebilmesine yardımcı olmaktadır. Tarihî filmlerdeki sözsüz sahnelerle bile değerler etkili bir şekilde verilebilir.

Değer eğitiminde her tarihî filmin öğrencilere gösterilmesi uygun olmayabilir. Çünkü bazı filmler kazandırmak istediğimiz değerleri içermelerinin yanında öğrenciler için gösterimi sakıncalı unsurlar içerebilmektedir. Öğretmenlerimizin film seçerken göz önünde bulundurmaları gereken bazı kriterler/ölçütler olmalıdır. Bu sebepten dolayı öğretmenlerimiz bazı kriterler/ölçütler içeren bir film kontrol listesi doldurmalıdır. Film kontrol listesi, film ile ilgili sorulardan oluşan bir listedir. Film kontrol listesi, filmi kullanma ya da kullanmama ile ilgili kararımızda bize yardımcı olacaktır. Bu konuda öğretmenlerimize yardımcı olmak amacıyla bir film kontrol listesi geliştirilmiştir. Öztaş (2007)'in geliştirmiş olduğu bu film kontrol listesi aşağıdaki sorulardan oluşmaktadır:

Film Kontrol listesi

		EVET	HAYIR
1	Film, Türk Milli Eğitimi'nin ve ilköğretimin/ortaöğretimin/yükseköğretimin genel amaç ve ilkelerine uygun mu?		
2	Filmin içeriği kazanımların edinilmesini destekliyor mu?		
3	Filmde yer alan sahneler, genel ahlâka uygun mu?		
4	Filmin dili genel ahlâka ve öğrencilerin yaş düzeylerine uygun mu?		
5	Filmde kullanılan dil, kostüm, dekor, aksesuar döneme uygun mu?		
6	Şiddet sahnelerinden kaçınılmış mı?		
7	Film tarihî gerçeklerle örtüşüyor mu?		
8	Filmdeki zaman, işlediğiniz konunun geçtiği zamanla örtüşüyor mu?		
9	Filmin süresine dikkat ettiniz mi? Süresi yapacağınız plana uygun mu?		
10	Filmde sebep-sonuç ilişkisi iyi işlenmiş mi?		
11	Film öğrencilerin seviyesine uygun mu?		
12	Film hakkında yazılan (gazete, dergi vb.) yazıları okudunuz mu?		
13	Adalet, ahlâk, erdem gibi kavramların önemi vurgulanıyor mu?		
14	Öğrencilerde konuyla ilgili merak duygusu uyandırıyor mu?		

Değerleri kazandırabilmek için kullanacağımız filmin tamamını izlettirmek gerekemeyebilir. Zaman problemi de olabileceğinden dolayı sadece filmin kazandırmak istediğimiz değerler ile ilgili kısımları izletilebilir. Seçilmiş bir filmde 5-10 dakikalık ilgili bir gösterim, belki de bir ders saatinde elde edeceğimiz dönütün daha fazlasını almamızı sağlayabilir. Bu uygulama öğretmenin ilgili filmi önceden seyretmesi ve seyredilecek bölümlerin tespitini yapmasını gerektirmektedir. Gösterilecek bölüm ne kadar kısa tutulursa öğrencilerin aktif katılım süreleri o kadar artabilecektir.

Filmler, tarih öğretmenleri için değerlerin aktarımında önemli fırsatlar sunmaktadır. Ancak filmleri sınıf ortamında kullanma ve bu filmlerden yararlanabilme planlı etkinlikleri gerektirmektedir. Planlı bir film izleme etkinliği üç bölümden oluşmaktadır (Öztaş, 2007):

Gösterim Öncesi

Seçilen film, öğretmen tarafından öğrencilere gösterilmeden önce izlenmeli, filmin tamamının mı yoksa belli bir parçasının mı seyredileceği tespit edilmelidir. Film gösterimi sırası ve film gösterimi sonrası yapılacak etkinlikler planlanmalı, ders öncesi gösterim araçlarının çalışır durumda olup olmadığı kontrol edilmelidir. Gösterimi düşünülen film ile ilgili bir okuma parçası ödev olarak verilmelidir. Filmle ilgili kavramlar öğrencilere açıklanmalı, filmle ilgili araç-gereçleri (harita, kroki, mektup, fotoğraf, gazete haberi, afiş vb.) hazır bulundurmalı, film gösteriminin ilgili konu anlatımı süresinde yapılmasına dikkat etmeli, öğrencilerin önemli gördükleri noktalara (yer, mekân, kişi ismi, zamana ait kavramlar, olaylar vb.) dair not tutabileceklerini söylenmelidir. Filmi seyrettirmeden önce öğrencilerden konu ile ilgili önceden edindikleri bilgileri arkadaşlarıyla paylaşmaları istenmelidir.

Gösterim Sırası

Gösterim sırasında, öğrencilerin dikkatlerini bazı sahnelere çekmek amacıyla lazer gibi aletler kullanılmalı, önemli bulduğunuz ve/veya tekrarı için öğrencilerden talep gelen sahnelerin gösterimi yinelenmelidir. Filmin herhangi bir yerinde sesi kapatılarak öğrencilerin sadece izlemesi sağlanıp, öğrencilerden filmde geçen diyaloglarla ilgili fikir yürütmeleri istenebilir.

Gösterim Sonrası

Filmler sadece seyredilip, film sonrası çeşitli etkinliklerle desteklenmezse istenilen amaca ulaşmak mümkün olmayabilir. Bu amaçla öğrencilere önceden hazırlanmış olan çalışma kâğıdı dağıtılmalı ve öğrenciler çalışma kâğıdının doldurulması konusunda bilgilendirilmelidir.

Değerlendirme ve Değer Eğitimi ile İlgili Etkinlik Çalışmaları

Gösterim sonrası değerlendirme boyutunda ise çeşitli kaynaklardan kanıta dayalı çıkarımlar, spekülasyonlar ve sonuçlar üretilmeli ve nihai sonuçlar başkaları ile birlikte (drama, makale, film, günlük, sunum, tartışma vb.) sunulmalıdır (Woelders, 2007).

Değer eğitiminin daha iyi verilebilmesi adına öğrenciye ilgili değer hakkında düşünme, sorgulama ve yorum yapma fırsatı veren, verilmek istenen değeri pekiştirebilecek etkinlikler yapılmalıdır. Tarihi filmler bu anlamda öğretmenlere önemli fırsatlar sunmaktadır.

Değerlere yönelik farkındalık oluşturabilecek çalışmalar (afiş tasarımı, kompozisyon yazma vb.) yapılarak değerlerin pekiştirilmesi sağlanmalıdır.

T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi 20. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Dünya ünitesinde (uygulamaya girecek olan yeni programa göre)

Ortaöğretim Tarih Derslerinde Tarihî Filmlerin Değer Eğitiminde Kullanımı (The Use of the Historical Films in the High School History Courses)

vatansızlık ve yardımseverlik değerini kazandırabilmek amacıyla kullanılabilir bir *Değer Eğitimi İçin Tarihî Film İzleme Etkinliği* hazırlanmış ve öğrencilerin değeri açıklamaları, değer analizi yapmaları, ahlaki muhakeme yapmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

DEĞER EĞİTİMİ İÇİN TARİHİ FİLM İZLEME ETKİNLİĞİ

Ders	T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük
Ünite	20. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Dünya
Sınıf	12
Değer	Vatansızlık, Yardımseverlik
Materyaller	"120" Filmi, Bilgisayar, Film, Projeksiyon, Perde, Fotoğraf, Çalışma Kağıdı

FİLMİN KÜNYESİ

Filmin Adı	: 120 ²
Yönetmeni	: Murat Saraçoğlu-Özhan Eren
Yapım Yılı	: 2008
Süresi	: 110 dakika

YÖNERGE

Ders Öncesi: Derste kullanacağınız fotoğrafı, çalışma kağıtlarını çoğaltıp öğrencilerinize dağıtınız.

Başlangıç: Fotoğraf 1 kullanarak derse başlayınız. Sorduğunuz sorular vasıtasıyla, hem öğrencilerinizin konuya ilgi ve meraklarını uyandırmış hem de öğrencilerinizin konuyla ilgili önceki bilgilerini de öğrenmiş olursunuz. Öğrencilerinin cevaplarının ardından bu fotoğrafın biraz sonra kısa parçalar halinde seyredecekleri "120" filminin kahramanı olan gençler için dikilmiş anıtın fotoğrafı olduğunu açıklayınız.

Filmin konusu hakkında bilgi kısa veriniz (Filmde, Birinci Dünya Savaşı'nın zor şartlarında cepheye gönüllü olarak cephane götürmek için yola çıkan yaşları 12-17 arasında değişen 120 gencin hikayesinin anlatıldığını vurgulayınız).

Film Seyretme Etkinliği:

Dakikalar	Sahneler
62'.15''-69'	Yaşları 12-17 arasında değişen 120 gencin cephane götürmek için gönüllü olması ve yola çıkış sahneleri
83'.15''-88'	Gençlerin cephaneyi ulaştırmaları ve eve dönerken fırtınaya

² "120" filminin değer eğitimi etkinliği için seçilmesinin sebebi filmin kahramanı olan gençlerin büyük çoğunluğunun ortaöğretim öğrencilerinin yaşlarında olmaları ve böylece öğrencilerin empati yapabilmelerinin kolaylaşabileceği düşüncesidir.

	yakalanmaları sahneleri
99'.30"-106'.15"	Gençlerin sağ kalanlarının Van'a geri dönebilmesi sahneleri
Filmin 62'.15"-69', 83'.15"-88' ve 99'.30"-106'.15" dakikaları arasını öğrencilerinize seyrettiriniz. Daha sonra öğrencilerin Film Çalışma Kağıdı'ndaki sorulara cevap vermelerini isteyiniz.	
Film Çalışma Kağıdı	
1- Siz filmdeki gençlerin durumuyla karşılaşmış olsaydınız nasıl davranırdınız? Sebebini açıklar mısınız?	
2- Gençler cepheye cephane getirmeseydi sizce ne olurdu?	
3- Şehriniz işgal edilse ne yaparsınız?	
4- Sizce filmdeki gençlerin cepheye cephane getirmeye gönüllü olmalarında hangi değerler etkili olmuştur?	
5- Sizce vatanseverlik, yardımseverlik nedir?	
6- Filmde en çok hangi sahneyi beğendiniz? Neden beğendiğinizi açıklar mısınız?	

Tartışma ve Sonuç

Akbaş (2004) tarafından yapılan ve öğretmenlerin değer öğretiminde kullandıkları sözel ve öğretmen merkezli etkinliklerin de tespit edilmeye çalışıldığı araştırmada, öğretmenler tarafından en az kullanılan sözel etkinliğin "değer boyutu olan sinema filmi, tv filmi ve tiyatro önerme" olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen veriler, öğretmenlerin öğrencilere değer boyutu olan "sinema filmi, tv filmi ve tiyatro önerme" hariç diğer etkinlikleri "oldukça" seviyesinde kullandıklarını ortaya koymuştur. Bu etkinliklerin ortak özellikleri ise öğretmenin merkezde olması ve genel olarak sözel iletişime dayalı olduğudur. Bu etkinliklerin, değerlerin öğrenciler tarafından farkına varılmasında ve içselleştirilmesinde etkili yöntemler olmadıkları görülmektedir. Öğretmenler tarafından en az kullanılan öğretmen merkezli etkinliğin ise "öğrencilerle birlikte değer boyutu olan sinema filmi, tv filmi ve tiyatro seyretme" olduğu tespit edilmiştir.

Kurtdede Fidan (2009) öğretmen adaylarının değerlerin içselleştirilmesinde en çok tercih ettikleri etkinliklerin; öğrencilerin kendi değerlerini açıklamaları için fırsatlar verilmesi ve değer öğretiminde öğrencilerle birlikte değer boyutu olan sinema filmi, tv filmi ve tiyatro seyredilmesi olduğunu tespit etmiştir.

Kurtdere Fidan (2016) yaptığı bir araştırmada, öğretmen adaylarının değerler eğitiminde yararlanacakları araç-gereç ve kaynaklara ilişkin görüşlerini almıştır. Çalışmanın sonucunda, öğretmen adaylarının öğrencilere değerleri kazandırmak için yararlanacakları araç-gereç ve kaynakların başında en fazla vurgulanan teknolojiden ve materyallerden yararlanma olduğu bulgusu elde edilmiştir. Öğretmen adayları teknolojiden, kazandırmayı düşündükleri değerle ilgili filmlerden, belgesellerden veya

videolardan ve o değerlerle ilgili iki boyutlu veya üç boyutlu çeşitli materyallerden yararlanacaklarını vurgulamışlardır.

Demircioğlu, Demircioğlu ve Genç (2016) yaptıkları araştırmada aday öğretmenlere tarih derslerinde değer eğitiminde kullanılabilecek öğretim materyallerinin neler olabileceği sorusunu yöneltmişlerdir. Alınan cevaplar incelendiğinde, aday öğretmenlerin tarih derslerinde değer eğitiminde en çok tarihî filmlerin kullanılabileceğini düşündükleri ortaya çıkmıştır.

Yapılan bu çalışmalara bakıldığında genelde öğretmenlerin değer eğitiminde filmleri diğer materyallere göre daha az kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının ise bu durumun aksine değer eğitiminde materyal olarak en çok filmleri kullanacakları sonucuna ulaşılmıştır.

Değerler eğitimi temelli bir tarih eğitiminde öğrencilerin geçmişleri ve şimdi birlikte yaşadığı kişilerle pozitif bir ilişki kurmaları sağlanabilir ve öğrencilerin duygusal boşlukları olumlu yönde doldurulabilir. Farklılıkların her zaman olduğunu, bu farklılıkların bir zenginlik olduğunu ve uzlaşılı kültürü içinde ötekileşmeden uzak durarak, birlik ve beraberlik içinde yaşanabileceği öğrencilere fark ettirilebilir (Ulusoy, 2016).

Geçmişte başarılı olmuş toplumlara bakıldığında, onların bu başarılarının altında yatan sebeplerden birinin değerlerinin devamı ve değerlerine bağlılıkları olduğu görülecektir. Tarih eğitimi her dönemde değerlerin devamı ve değerlere bağlılığın kazandırılacağı önemli bir araç olarak görülmüştür. Tarih dersi ile öğrencilere adalet, barış, çalışkanlık, hoşgörü, insan hakları, sorumluluk, yardımseverlik, yurt sevgisi sorumluluk vb. değerleri kazandırılabilir. Tarih eğitiminde değerlerin kazandırılmasında kullanılabilecek materyallerden biri de tarihî filmlerdir. Tarihî filmler, değer eğitiminde önemli bir kaynaktır ve öğrenciler üzerinde önemli etkiler bırakmaktadır.

Öneriler

Tarih derslerinde değerler eğitimi sadece bilişsel boyutta kalmamalı, duyuşsal ve davranışsal boyutu da içermelidir. Bu bakımdan değer eğitiminde farklı yaklaşım, strateji, yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.

Öğrenme sürecini destekleyen önemli araçlardan biri olan tarihî filmler tarih derslerinde değer eğitiminde dersin bir parçası haline getirilerek değerler daha etkili bir şekilde içselleştirilebilir.

Tarihî filmlerin değer eğitiminde etkili bir şekilde kullanılabilmesi için öğretmenlerin tarihî filmler ile nasıl öğretim yapabilecekleri konusunda bilgilendirilmeleri sağlanmalıdır.

Atatürk ve Türk büyüklerinin (Mevlana, Ahmet Yesevi vb.) hayatları değerler eğitimi çerçevesinde daha iyi değerlendirilmeli ve gerek sözleri, gerek davranışlarıyla değerler eğitiminde yararlanılmalıdır. Bu anlamda

Atatürk'ün ve Türk büyüklerinin hayatlarını konu edinen tarihî filmlerden yararlanılabilir.

Tarih öğretim programlarında öğretmenin değer aktarımında model olması gerektiği vurgulanmasına rağmen öğretmenin değerleri nasıl kazandırabileceği ile ilgili bir yol haritası tarih öğretim programlarında belirtilmemiştir. Bu bağlamda öğretmenlerin tarih derslerinde değer eğitimi daha iyi verebilmelerini sağlamak için değerler eğitimi daha somut hale getirebilecek örnek çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynakça / Reference

- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, Ö. (2008). *İlköğretim 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretiminde Görsel ve İşitsel Materyal Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarıları ve Hatırda Tutma Düzeyleri Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 121-144.
- Bacanlı, H. (2002). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Birkök, M. C. (2008). Bir Toplumsallaştırma Aracı Olarak Eğitimde Alternatif Medya Kullanımı: Sinema Filmleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5 (2), 1-12.
- Chansel, D. (2003). 20. Yüzyıl Tarihini Öğretmek İçin Görüntülerden Yararlanmak. Çev., Nurettin Elhüseyni. *Toplumsal Tarih*, 19 (119), 48-49.
- Dance, E. H. (1971). *Orta Dereceli Okullarda Tarihin Yeri*. Çev., Osman Horasanlı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Demircioğlu, İ. H. (2010). Tarih Öğretiminin Amaçları. M. Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir?* içinde (s. 65-69). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Demircioğlu, İ. H. ve Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (5), 69-88.
- Demircioğlu, E. ve Demircioğlu, İ. H. (2014). "Türk Dünyası Bilgeleri ve Değer Eğitimi". *Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması*. 26-28 Mayıs 2014. Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı (TDKB). Eskişehir, 339-343. [http:// bilgelerzirvesi.org](http://bilgelerzirvesi.org) (Erişim Tarihi: 30.08.2017).
- Demircioğlu, İ. H. ve Demircioğlu, E. (2016). Tarih Eğitimi ve Değerler. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi* içinde (s. 269-285). Ankara: Pegem Akademi.
- Demircioğlu, İ. H., Demircioğlu E. ve Genç, İ. (2016). Tarih Pedagoji Öğrencilerinin Gözüyle Değer Eğitimi: Trabzon Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 14 (32), 59-78.
- Demirhan İşcan, C. (2014). Tarih Öğretiminde Değerler Eğitimi. İ. Güven (Ed.), *Tarih Öğretimi: Kuram ve Uygulama* içinde (361-374). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Dewey, J. (2000). Temel Eğitimde Tarihin Amacı. Çev., Bahri Ata. *Millî Eğitim*, 147, 43-45.
- Dilek, D. (2002). *Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2006). Değerler Eğitimi. C. Öztürk (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (s. 255-286). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Enginer Özyurt, E. (2014). *Ortaöğretimde Vatandaşlık Bilincinin Oluşmasında T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Er, A. R. ve Bayındır, N. (2015). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretimine İlişkin Değer Kazanımı İle Öğretim Programı Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 357-374.
- Gülmüş, R. (2015). İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Değer Öğretimine İlişkin Sınıf Öğretmeni Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Gültekin, F. (2007). *Tarih I Dersinde İşe Koşulabilecek Değer Öğretiminin Yeni Yaklaşımlarının Öğrencileri "Hoşgörü" Değeri Anlayışlarının Gelişimine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gültekin, F. (2010). Tarih Öğretiminde Değerler. M. Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih Öğretmenleri İçin Özel Öğretim Yöntemleri* içinde (s.131-138). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Güngör, E. (1993). *Değerler Psikolojisi*. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları.
- Güven, A. (2009). Tarih Eğitimi ve Demokrasi. M. Demirel ve İ. Turan (Ed.), *Tarih Öğretim Yöntemleri* içinde (s.195-203). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Keskin, Y. (2015). Tarih Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Değerler Eğitimi. *Turkish Studies*, 10 (7), 659-674.
- Köksal, H. (1998). *İlkokul Öğretmenlerinin Tarih konularının İşlenişinde Duyuşsal Giriş Özelliklerine İlişkin Tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Köksal, H. (2007). İlkçağ'da Vatandaşlık Eğitimi Olarak Tarih Öğretimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15 (1), 271-278.

Ortaöğretim Tarih Derslerinde Tarihî Filmlerin Değer Eğitiminde Kullanımı (The Use of the Historical Films in the High School History Courses)

- Köymen, O. (2003). *Tarih Eğitimine Eleştirel Yaklaşımlar*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Kurtdede Fidan, N. (2009). Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2 (2), 1-18.
- Kurtdede Fidan, N. (2016). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Geleceğe Yönelik Değerler Eğitimi Tasarıları, *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 7, (22), 161-180.
- Kütükoğlu, M. S. (1998). *Tarih Araştırmalarında Usûl*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- MEB (2017a). *Ortaöğretim Tarih Dersi 9-11 Öğretim Programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr> (Erişim Tarihi: 08.09.2017).
- MEB (2017b). *Ortaöğretim Türk Kültür ve Medeniyet Tarihi Dersi Öğretim Programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr> (Erişim Tarihi: 08.09.2017).
- MEB (2017c). *Ortaöğretim Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr> (Erişim Tarihi: 08.09.2017).
- MEB (2017d). *Ortaöğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğretim Programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr> (Erişim Tarihi: 08.09.2017).
- Mutluer, C. (2015a). *Tarih Derslerinin Tolerans Eğitimindeki Yeri: Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Mutluer, C. (2015b). Tarih Derslerinde Değer Eğitiminde Hikayelerin Kullanımı. *Turkish Studies*,10 (7), 721-732.
- Mutluer, C. (2015c). Tarih Derslerinin Değer Eğitimindeki Yeri: Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri. *Turkish Studies*,10 (15), 649-666.
- O'Connor, J. E. (1987). *Teaching History With Film and Television*. Washington: American Historical Association
- Oğuzkan, A. F. (1974). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özalp, O. (2000). İlköğretim Okulları ve Liselerde Tarih Eğitiminin Gözden Geçirilmesi İhtiyacının Ana Nedenleri ve Bu Konudaki Çalışmalar. *Tarih Öğretiminin Yeniden Yapılandırılması* içinde (s.4-7). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Öztaş, S. (2007). *Tarih Öğretimi ve Filmler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pamuk, A. ve Alabaş, R. (2009). Tarih ve Kimlik. M. Demirel ve İ. Turan (Ed.), *Tarih Öğretim Yöntemleri* içinde (s.204-213). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Phillips, R. (2003). *Reflective Teaching of History 11-18*, London: Continuum.

- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. New York: The Free Press.
- Russell, W. & Waters, S. (2010). Cinematic Citizenship: Developing Citizens of Character with Film. *Action in Teacher Education*, 32 (2), 12-23.
- Safran, M. (1993). Tarih Öğretiminin Eğitimsel Amaçları. *Bellekten*, 57 (220), 827-842.
- Safran, M. (1997). Tarih Öğretimi ve Çağdaş Müfredat Teorileri. *XII. Türk Tarih Kongresi*, Ankara.
- Safran, M. (2008). Türkiye’de Tarih Eğitimi ve Öğretimi. M. Safran ve D. Dilek (Ed.). *21. Yüzyılda Kimlik, Vatandaşlık ve Tarih Eğitimi* içinde (s.13-20). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Savaş, B., Arslan, Ö. ve Türkel, A. (2016). Ortaokul 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Tarihi Filmlerin Değer Öğretiminde Kullanımı. *Turkish Studies*, 11 (19), 709-720.
- Sturma, M. (1997). Feature film and teaching/learning. R. Posbisil & L. Willcoxson (Eds.) *Learning Through Teaching* (pp. 312-313). Teaching and Learning Forum. Murdoch University, Perth: Western Australia. <http://lsn.curtin.edu.au/tlf/tlf1997/sturma.html> (Erişim Tarihi: 19.05.2004).
- Sungu, İ. (2002). Tarih Öğretimi Hakkında. Çev., Bahri Ata. *Milli Eğitim*, 153-154, 52-59.
- Türk Dil Kurumu. (1988). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Tokdemir, M. A. (2016). Değerler Mi Beceriler Mi: Tarih Öğretiminin Amaçlarına İlişkin Tarih Öğretmen Adaylarının Görüşleri. *Turkish Studies*, 11 (3), 2225-2242.
- Tokdemir, M. A. (2017). Tarih Eğitimi ve Değerler. İ.H. Demircioğlu ve E. Demircioğlu (Ed.), *Türkiye’de Tarih Araştırmaları El Kitabı* içinde (s.325-339). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Tokdemir, M. A. ve Artan, A. (2012). Öğrenciler Tarih Derslerinde Okudukları Metinlerden Değer Öğrenir Mi? Tarih Derslerinde Değer Eğitime Yönelik Öğrenci Görüşleri (Trabzon Örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10 (24), 169-186.
- Tosh, J. (2005). *Tarihin Peşinde*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Ortaöğretim Tarih Derslerinde Tarihî Filmlerin Değer Eğitiminde Kullanımı (The Use of the Historical Films in the High School History Courses)

- Ulusoy, K. (2005). Tarih Derslerinde Ahlaki Değerlerin Aktarımı, Bir Okuma Parçası Örneği. *Milli Eğitim*, 168, 126-133.
- Ulusoy, K. (2007a). *Lise Tarih Programlarında Yer Alan Geleneksel ve Demokratik Değerlere Yönelik Öğrenci Tutumlarının ve Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ulusoy, K. (2007b). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih ve Ahlak Eğitimi İlişkisi Üzerine Görüşleri (Sakarya İl Örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 5 (13), 155-177.
- Ulusoy, K. (2010). Değer Eğitimi: Davranışçı ve Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Hazırlanan Tarih Programlarında Değer Aktarımı. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (1), 32-51.
- Ulusoy, K. (2016). Tarih Öğretmenlerine Göre Türkiye'de Birlik Beraberliğin Güçlenmesi ve Uzlaş Kültürünün Geliştirilmesi Sürecinde Gerekli Ortak Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 14 (32), 103-126.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2009). Ağır Düzeyde Zihinsel Öğrenme Yetersizliği (Öğretilebilir Düzeyde) Olan Çocukların Tarih Konularından Milli Değerleri Öğrenme Süreci ile İlgili Bir Çalışma. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 120-135.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2016). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Veugelers, W. (2000). Different Ways of Teaching Values, *Educational Review*, 52 (1), 37-46, DOI: 10.1080/00131910097397
- Veugelers, W. & Vedder P. (2003). Values in Teaching. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 9 (4), 377-389.
- Woelders, A. (2007). Using Film to Conduct Historical Inquiry with Middle Students. *The History Teacher*, 40 (3), 363-395.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522.

